

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1972/53

Karar Sayısı:1973/16

Karar Günü:10/4/1973

Resmi Gazete tarih/sayı:29.8.1973/14640

İtiraz yoluna başvuran : Polatlı Asliye Hukuk Mahkemesi.

İtirazın konusu : 8/9/1956 gününde yayımlanan ve bu tarihten bir ay sonra yürürlüğe giren 31/8/1956 günlü, 6830 sayılı İstimlâk Kanununun 3. maddesini Anayasa'nın 1488 sayılı Yasa ile değişik 38. maddesine aykırı gören Mahkeme Anayasa'nın değişik 151. maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

I - OLAY :

Polatlı Sakarya Şehitleri Anıtı alanına katılmak üzere kamulaştırılan taşınmazı için takdir edilen bedelin ve kamulaştırma işleminin noter aracılığı ile 19/6/1971 gününde kendisine tebliğ edilmesi üzerine davacının 1/7/1971 gününde, kanunî süresi içinde Milli Savunma Bakanlığı aleyhine açtığı, Polatlı Asliye Hukuk Mahkemesinin 1971/561 esas sayısını alan kamulaştırma bedelinin artırılması davasının 22/11/1972 günlü duruşmasında mahkeme 6830 sayılı Kanunun uygulama durumunda bulunduğu 3. maddesini Anayasa'nın değişik 38. maddesine aykırı görerek Anayasa Mahkemesine başvurulmasına ve duruşmanın geri bırakılmasına karar vermiştir.

III- YASA METİNLERİ:

1 - İtiraz konusu Kanun kuralı :

6830 sayılı Kanunun Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen 3. maddesi, Üçüncü Tertip Düstur Cilt : 37- Sayfa 2445 teki metne göre, şöyledir:

"Madde 3 - İstimlâk, ancak bunu yapacak idarenin kanunen ifasına memur bulunduğu amme hizmetinin veya teşebbüsün yürütülmesine lüzumlu gayrimenkullerin ve kaynakların bu kanun hükümleri dairesinde değer pahası peşin verilmek şartıyla yapılabilir."

2 - Dayanılan Anayasa kuralları :

Mahkemenin Anayasa'ya aykırılık görüşünü desteklemek üzere kimi kurallarını ileri sürdüğü Anayasa'nın 1488 sayılı Kanunla değişik 38. maddesinin ilk üç fıkrası aşağıda yazılı olduğu gibidir :

"Madde 38/1, 2, 3 - Devlet ve kamu tüzel kişileri kamu yararının gerektirdiği hallerde, karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malları, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Ödenecek karşılık, taşınmaz malın tamamının kamulaştırılması halinde o malın malikinin kanunda gösterilecek usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerini, kısmen kamulaştırmalarda da, vergi değerinin kamulaştırılan kısma düşen miktarını aşamaz.

Kamulaştırılan taşınmaz mal karşılığının vergi değerinden az takdir edilmesi halinde malikin itiraz ve dava hakkı saklıdır."

3 - 38. maddenin eski metni :

Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasının 1488 sayılı Kanunla değişmeden önceki metni aşağıda yazılı olduğu gibidir:

"Madde 38/1 - Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların, kanunda gösterilen esas ve usullere göre, tamamını veya bir kısmını kamulaştırmaya veya bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir."

IV - İlk İnceleme :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğünün 15. maddesi uyarınca 12/12/1972 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Nuri Ülgenalp, şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Ahmet Akar, Halit Zarbun, Ziya Önel, Kani Vrana, Muhittin Gürün, Lütfi Ömerbaş, şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmalarıyla yapılan ilk inceleme toplantısında dosyanın eksiki bulunmadiki anlaşıldığından Anayasa'nın değişik 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanunun 27. maddelerine uygunluğu görülen işin esasının incelenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ :

İtirazın esasına ilişkin rapor, mahkemenin 25/11/1972 günlü, 1971/561 sayılı yazısına bağlı olarak gelen gerekçeli karar ve ekleri, iptali istenen Kanun kuralı; Anayasa'ya aykırılık iddiasına dayanaklık eden Anayasa kuralları ve bunların değişiklikten önceki metinleri; kurallarla ilgili gerçekler ve başka yasama belgeleri; konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünöldü:

Halkoyuna sunulduğu 9/7/1961 gününde Türk Ulusunca kabul edilip 20/7/1961 günlü, 10859 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 9/7/1961 günlü, 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kamulaştırmaya ilişkin 38. maddesinde genel ilke kamulaştırmalarda taşınmazın gerçek karşılığının ödenmesi idi. 22/9/1971 günlü, 13964 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanıp o tarihte yürürlüğe giren 20/9/1971 günlü, 1488 sayılı Yasa'nın 1. ve 2. maddeleriyle getirilen yeni düzenlemeler arasında bu ilke de değiştirilmiş; kamulaştırmada "gerçek karşılık"tan, başka deyimle "değer paha" dan vazgeçilerek malikin kanunda gösterilecek usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerini aşmayan karşılık esasını benimsenmiştir. Yine 1488 Sayılı Yasa'nın 2. maddesiyle Anayasa' ya eklenen geçici 20. madde kuralları uyarınca değişikliklerin yürürlüğe girdiki tarihten başlayarak bir yıl içinde 6830 sayılı İstimlâk Kanununda yeni 38. maddeye göre yapılacak değişikliklerin tamamlanması gerekmekte idi. Bu Anayasa buyruğu yerine getirilmemiştir.

İtiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu dava Anayasa'nın. 38. maddesinin 1488 sayılı Yasa ile değiştirilmesinden önceki dönemde girişilmiş bir kamulaştırma işleminde ilgilidir. 6830 sayılı Kanunun itiraz konusu 3. maddesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi 10/4/1973 gününde yapılmaktadır. şu durum denetimde Anayasa'nın değişik 38. maddesinin mi yoksa bu maddenin değişiklikten önceki metninin mi ölçü olarak ele alınması gerektiği sorununu ortaya çıkaracaktır.

Anayasa Koyucu Anayasanın her hangi bir kuralında değişiklik yapmayı uygun görmüşe değişikliğin yürürlüğe girmesinden sonra yeni kuralın uygulanmasını da istemiş demektir. Anayasa değişiklikleri kamu düzenini ilgilendirdiki için özel ilişkin Anayasa değişikliklerinin yürürlüğe girmesinden sonra karara bağlanacak davalarda uygulanmaları kuraldır, incelenen davada bu kural için bir ayırık durum kabulünü zorunlu kılan herhangi bir neden görölmemiştir.

Esas Sayısı:1972/53
Karar Sayısı:1973/16

Anayasa yargısı ile güdülen Anayasa kurallarının üstünlüğünü koruma, Anayasayı egemen kılma ereğini gerçekleştirmenin doğal sonucu da budur. Bu yolla yürürlükte olmayan bir Anayasa'nın veya Anayasa kuralının egemen kılınması yahut eski bir Anayasa düzeninin korunması elbette ki düşünülemez. Bu konuda Anayasanın kendisinden bir destek aranmasına yer olmamakla birlikte Anayasanın geçici 9. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "Anayasa Mahkemesinin görevine başladığı tarihte yürürlükte olan herhangi bir kanun hakkında, bu Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla iptal davası açılabilir" kuralına işaret etmekte yarar vardır.

Görülüyor ki 6830 sayılı Kanunun itiraz konusu 3. maddesinin esas yönünden Anayasa'ya aykırı olup olmadığı araştırılırken Anayasanın 38. maddesinin eski değil değişiklikten sonraki metninin ölçü yapılması zorunludur. Bu durumda da 6830 sayılı Kanunun 3. maddesinin Anayasa'nın değişik 38. maddesine aykırı düştüğü, yukarıdan beri açıklananlara herhangi bir ekleme yapılmaksızın da, açıkça ortaya çıkmaktadır. Maddenin iptal edilmesi gerekir.

Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Muhittin GÜRÜN ve Lûtfi ÖMERBAŞ "olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı nitelikte olmak üzere 3. maddenin Anayasa'ya aykırı olmadığı" görüşünü savunmuşlardır. İhsan ECEMİŞ de maddenin iptali gerektiği görüşüne katılmamıştır.

6830 sayılı Kanunun 3. maddesinin olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı nitelikte de olsa Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmesi Anayasa'ya uygunluk denetiminde Anayasa'nın eski 38. maddesinin ölçü olarak alınması demektir. Bunun niçin olamayacağı yukarıda ayrıntılıyla açıklandığı için burada azlık görüşünün üzerinde ayrıca tartışmaya yer olmayacaktır.

VI- SONUÇ:

6830 sayılı istimlâk Kanununun 3. maddesinin Anayasa'nın değişik 38. maddesine aykırı olduğuna ve iptaline Halit ZARBUN, Abdullah ÜNER, Muhittin GÜRÜN ve Lûtfi ÖMERBAŞ'ın (Olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı nitelikte olmak üzere Anayasa'ya aykırı olmadığı) yolundaki karşıoylarıyla ve ayrıca İhsan ECEMİŞ'in karşıoyu ile ve oyçokluğu ile 10/4/1973 gününde karar verildi.

Başkan Muhittin Taylan	Başkanvekili Avni Givda	Üye Fazıl Uluoacak	Üye Sait Koçak
Üye Nuri Ülgenalp	Üye Şahap Arıç	Üye İhsan Ecemiş	Üye Ahmet Akar
Üye Halit ZARBUN	Üye Ziya Önel	Üye Abdullah ÜNER	Üye Kâni VRANA

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lütfi Ömerbaş

Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu

KARŞIOY YAZISI

Çoğunlukça; 6830 sayılı Kanunun itiraz konusu 3. maddesinde kamulaştırmada malın değer pahasının ödeneceği yazılı olduğu, Anayasanın değişik 38. maddesinde ise "değer paha", "gerçek karşılık" yerine beyan olunan vergi değerini geçmeyecek bir karşılığın ödenmesi esasının kabul edilmiş bulunduğu, buna göre Kanun hükmünün Anayasaya aykırı duruma düştüğü görüşü benimsenmiş ve Kanun hükmünün iptali cihetine gidilmiştir.

Gerçi Anayasa'nın 38. maddesinin eski şeklinde "gerçek karşılık" ödeneceği açıklanmış iken değişik şeklinde "karşılık" denilmiş ve bu karşılığın beyan olunacak vergi değerini geçmeyeceği de ilâve edilmiş ise de, bu değişiklikle Yasa Koyucunun kamulaştırılan mal için değer paha veya gerçek karşılığın ödenmesini önlemek, buna engel olmak istediği düşünülemez. Böyle bir amaç hukuk devleti düşüncesiyle ve Anayasa'nın temel ilkeleriyle, bağdaşamaz. Anayasa Koyucu vergi değeri ile kamulaştırma karşılığı arasında böyle bir ilişki kurmakla kamulaştırma bedelini gerçek karşılığın altında ödemeyi sağlamak amacını değil vergi değerini gerçek değere uydurmak, hiç değilse yaklaştırmak ve vergide adaleti sağlamak amacını gütmüştür ki bu da hukuk devleti düşüncesine uygun bir davranıştır. Gerçi ödenecek mal karşılığının vergi değerini aşmıyacağı hükmü bir tavan teşkil etmekte ise de, bu da vergi değerinin de gerçek değer olacağı, olması gerektiği faraziyesine dayanmakta ve bu durumun sakıncasını azaltmak geniş ölçüde malsahibinin elinde bulunmaktadır.

38. maddenin değişik şeklinde takdir olunacak karşılığın vergi değerinden düşük olması halinde malsahibine itiraz ve dava hakkı tanınmakla gerçek karşılık esasının ilke olarak muhafaza edilmiş olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Çünkü, itiraz veya dava hakkını kullanacak olan malsahibi, şüphesiz, malının karşılığının "değer pahasının", "gerçek değerinin" idarenin takdir ettiğinden fazla olduğu iddiasına dayanacaktır ve hâkim de vergi değerinden önce bu yönü araştıracaktır.

Anayasa'nın 38. maddesinin eski şeklinde gerçek karşılıktan ne anlaşılması lâzım geldiği ve bunun nasıl tespit edileceği açıklanmamış, kanuna bırakılmıştır. Kanun da bunu düzenlemiştir. 38. maddenin yeni şeklinde ise karşılık denilmiş fakat bundan ne anlaşılacağı ve nasıl tespit edileceği yine kanuna bırakılmış olmakla beraber eski şeklinden farklı olarak bir unsur, bir tavan gösterilmiş bulunmaktadır. Bu tavan unsuru mevzuatımıza yeni girmiştir. 6830 sayılı Kanunda böyle bir unsur olmadığına göre kanunun gerçek karşılığa dair hükümlerinin uygulanmasında Anayasa'nın bu yeni hükmünün de gözönünde tutulması zorunluğudur.

Özetle Anayasadaki değişiklik, karşılık tespiti bakımından, tamamlayıcı nitelikte ek bir yenilik getirmiş olup kanunda da bu hususta bir hüküm bulunmadığından 6830 sayılı Kanunun 3. maddesi ile Anayasa'nın değişik 38. maddesinin birlikte uygulanması mümkündür ve Anayasa'ya aykırı bir durum yoktur.

Bu sebeple iptal kararına karşıyım.

KARŞIOY YAZISI

1 - Polatlı'nın Gazi Mahallesinde bir şahsa ait bir taşınmaz mal Milli Savunma Bakanlığınca kamulaştırılarak 6830 sayılı İtimlâk Kanunu hükümlerince muamelesi yürütülmüş ve o Kanunun 10. maddesine göre kurulan "takdiri kıymet komisyonu" tarafından da kıymeti takdir edilerek keyfiyet 17 Haziran 1971 günü mal sahibine tebliğ edilmiş ve mal sahibi tarafından da 1/7/1971 günlü dilekçe ile Polatlı Asliye Hukuk Mahkemesine takdir edilen kamulaştırma bedelinin artırılması için dava açılmıştır.

Mahkemede davanın duruşması devam ederken Anayasa'nın kamulaştırma ile ilgili 38. maddesini değiştiren 1488 sayılı Kanunun 22/9/1971 günlü Resmi Gazete'de yayınlanıp bu tarihte yürürlüğe girmesi üzerine mahkemece 6830 sayılı istimlâk Kanununun 3. maddesinin, Anayasanın 1488 sayılı Kanunla değişik 38. maddesine aykırı düştüğünden bahisle iptali için Anayasa mahkemesine başvurulmasına 22/11/1972 tarihinde karar verilerek mesele bu suretle Anayasa Mahkemesine intikal ettirilmiştir.

2 - İptali itiraz yoluyla istenen 6830 sayılı istimlâk Kanununun 3. maddesinde istimlâk edilecek taşınmaz malların "değer pahasının peşin verilmesi" öngörülmüş, 334 sayılı Anayasa'nın 38. maddesinin ilk fıkrasında da bu hükme uygun olarak kamulaştırılacak taşınmaz malların gerçek karşılıklarının peşin ödenmesi hükme bağlanmış iken bu maddenin 1488 sayılı Kanunla değiştirilen metninin birinci fıkrasında "gerçek" veya "diğer" sözcükleri kullanamayarak sadece kamulaştırılacak taşınmaz malların "karşılıktan peşin ödenmek şartıyla" ibaresi kullanıldığı gibi ayrıca maddeye :

"Ödenecek karşılık, taşınmaz malların tamamının kamulaştırılması halinde o malın malikinin kanunda gösterilecek usul ve şekle uygun olarak bildireceği vergi değerini, kısmen kamulaştırılmalarda da vergi değerinin kamulaştırılan kısma düşen miktarını aşamaz."

"Kamulaştırılan taşınmaz mallar karşılığının vergi değerinden takdir edilmesi halinde malikin itiraz ve dava hakkı saklıdır."

Fıkraları da eklenmek suretiyle kamulaştırma bedelinin, hiç bir suretle daha önce mal sahibinin emlak vergisi kanununa göre bildirmiş olduğu vergi değerini aşamayacağı hükmü de getirilmiştir.

3 - Önce şu noktayı işaret etmek yerinde olur ki: Anayasa'nın 38. maddesinin ilk metninde "Gerçek karşılık" deyimini kullanılmışken 1488 sayılı Kanunla yapılan değişiklikte "Gerçek" sözcüğü alınmayarak sadece ve yalnızca "karşılık" sözcüğü kullanılmış olmasından, bundan böyle kamulaştırılacak taşınmaz malların kamulaştırma tarihindeki piyasa değerinden daha düşük bir bedelle alınabileceği gibi bir anlam çıktığı görüşe katılmadığımızı belirtmek istiyoruz. Anayasa'da karşılık, "bedel" yerine kullanılmıştır. "Bir taşınmaz malın karşılığı" deyimini o malın piyasa değerini ifade eder. Aksi görüş ve uygulamanın insan haklarına hukuk devleti ilkelerine ve demokratik esaslara dayanan Anayasamızın özüne ve sözüne uygun düşmeyeceği kanısındayız. 1488 sayılı Kanunla getirilen yenilik sadece ödenecek karşılığın Emlâk Vergisi Kanununa göre bildirilmiş olan vergi değerini aşamayacağı hükmünden ibarettir.

Esas Sayısı:1972/53
Karar Sayısı:1973/16

4 - 1 sayılı paragrafta belirtildiği gibi bu davada kamulaştırma kararı, kamulaştırılan taşınmaz mala "takdiri kıymet komisyonunca" kıymet takdir edilmesi, kamulaştırmaya ilişkin diğer bütün işlemlerin yürütülmesi, malsahibine tebligat yapılması ve malsahibi tarafından da hukuk mahkemesinde "bedel artırma" davası açılması gibi bütün işlemler tamamen 6830 sayılı İstimlak Kanununun 3. maddesinin ve bu Kanunun diğer hükümlerinin ve ayrıca 334 sayılı Anayasa'nın kamulaştırma ile ilgili 38. maddesinin yürürlükte bulunduğu zamanlarda yapılmıştır. Anayasa'nın sözü edilen 38. maddesini değiştiren 1488 sayılı Kanun bu tün bunlardan sonra çıkıp yürürlüğe girmiştir.

Kamulaştırma bedelinin tayini, tayin edilen bu bedel dolayısıyla hukuk mahkemesinde, bedel artırma davası açılması ise özel hukuk alanını ilgilendiren konulardandır.

Bu gibi özel hukuk alanına giren meselelerde olay hangi tarihte cereyan etmişse o tarihte yürürlükte bulunan kanun hükmünün uygulanması gerektiği de açık bir hukuk kuralıdır. O halde bu davada uygulanacak istimlak Kanunu hükümleriyle Anayasa'nın 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 38. maddesi arasında bir aykırılık ve çelişki bahis konusu olamaz. Esasen 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 38. madde hükmünün, Emlak Vergisi Kanunu yürürlüğe girip bu kanunla tayin edilen süre içinde emlak vergisi beyannameleri verildikten sonra yapılacak kamulaştırmalarda uygulanacağı da madde metninden anlaşılmaktadır.

5 - Şurasını da belirtmek gerekir ki: Anayasanın 1488 sayılı Kanunla değiştirilen 38. maddesinde söz konusu edilen ve kamulaştırılacak taşınmaz mala ödenmesi öngörülen karşılığın tavanını teşkil edecek olan vergi değeri dahi bu davada belli bulunmamaktadır. Zira, vergi değerini belli edecek olan 1610 sayılı Kanunla değişik 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu, bu davada taşınmaz malın kamulaştırılmasından ve kıymetinin takdir edilmesinden çok sonra yürürlüğe girmiş, o tarihlerde ve hatta mahkemece Anayasaya aykırılık kararı verildiği tarihte bile vergi değerine esas olacak beyanname verme süresi dahi dolmamış ve böyle bir beyanname de verilmemiştir. O halde bu davada taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin vergi değeriyle belli edilmesi dahi fiilen mümkün değildir. Böyle bir durumda ve bu şartlar altında bu davada 6830 sayılı İstimlak Kanununun 3. maddesinin Anayasa'nın sonradan değiştirilen 38. maddesine aykırılığı ve iptal edilmesi bahis konusu olmamak icap eder.

6 - Yukarıda yazılı nedenlerle Anayasanın 152. maddesinin üçüncü fıkrasınca olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olmak kaydıyla itirazın reddine karar verilmesi gerekir.

Üye

Abdullah Üner

Sayın Abdullah Üner'in karşıoy yazısına katılıyorum.

Üye

Halit ZARBUN

KARŞIOY YAZISI

Bu dosyaya konu olan iş, Anayasa'nın 151. maddesi gereğince, bir mahkemede bakılmakta olan dava ile ilişkili olarak itiraz yolu ile Mahkememize gelmiş bulunmaktadır.

Anayasa'nın 1488 sayılı Kanunla değişen söz konusu 151. maddesinde ise (Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanunun hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır) denilmektedir.

Dosyaya göre uyuşmazlığa konu olan taşınmazın kamulaştırma işleminin 1971 yılında ikmal olunarak ilgiliye 13/6/1971 gününde tebliğ olunduğu, onun tarafından da 1/7/1971 gününde bedel artırılması davası açıldığı anlaşılmaktadır.

Anayasa'nın 38. maddesinde değişiklik yapan 1488 sayılı Kanun ise 22/9/1972 gününde yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

Bu Açıklamadan, söz konusu Taşınmazın kamulaştırma işleminin, Anayasa'nın 38. maddesinde yapılan değişiklikten bir seneyi aşkın bir süre önce, yeni Anayasa'nın 38. maddesinin değişmeden evvelki eski metninin yürürlükte bulunduğu zaman içinde ikmal olunduğu anlaşılmakta, buna göre de taşınmazın sahibinin bedele ilişkin hakkının, 6830 sayılı istimlâk Kanununun, o tarihte yürürlükte bulunan ve Anayasa harfi harfine uygun olan 3. maddesindeki hükme göre doğduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Kanunlarda yapılan değişikliklerin, Anayasa değişikliği bile olsa, kendilerinden önceki hükümlere uygun olarak doğmuş ve kazanılmış olan kişi haklarına etkili olamayacağı, Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan Hukuk Devleti ilkesinin doğal sonucudur.

Binaenaleyh itirazda bulunan mahkemenin, hukukun bu üstün kuralını gözönüne alarak uyuşmazlığı, hakkın doğduğu tarihteki kanun hükümleri ve Anayasa ilkelerine göre çözeceği tabiidir.

Çoğunluk gerekçesinde öne sürülen düşüncelerin bir ölçüde doğruluğunda şüphe yoktur. Nitekim 6830 sayılı Kanunun söz konusu 3. maddesinin Anayasaya aykırılığı iddiası, bir iptal davası yolu ile Mahkememize getirilmiş olsaydı çoğunluk gerekçesinden başka türlü düşünmek mümkün olamazdı.

Ancak Anayasa'nın 151. maddesinde yer alan "itiraz" yolunun, iptal davasından ayrı bir niteliğinin ve amacının bulunması, konuyu, çoğunluk gerekçesinden farklı olarak, yukarıda açıklanan açıdan ele almayı zorunlu kılmaktadır.

Anayasa'nın 151. maddesiyle düzenlenmiş bulunan (itiraz) yolu, kişiyi Anayasaya aykırı kanunların uygulanmasından korumak ve onu Anayasa güvencesi altına almaktır. Bu bakımdan itiraz yolu ile gelen bir başvurunun çözümünde gözönünde tutulacak ilk ve esas hedefin bu olması gerekir.

Bu ilkenin bu dosyaya tatbiki şöyle bir durumu ortaya koymaktadır:

Kişi, 6830 sayılı Kanunun 3. ve Anayasa'nın o tarihte yürürlükte bulunan 38. maddesine göre doğarak (gerçek değer) olmak üzere kazanılmış hak durumuna geçmiş bulunan kamulaştırma

Esas Sayısı:1972/53
Karar Sayısı:1973/16

bedelini almak için davacı olmuştur. Bu davanın çözümünde uygulanacak kanun hükmünün 6830 sayılı Kanunun 3. maddesi olduğunda kuşku yoktur ve esasen itirazda bulunan mahkeme de, bu davada uygulanacak hüküm olduğu için söz konusu maddenin Anayasaya aykırılığını öne sürmektedir.

Çoğunluk gerekçesindeki nedenlerle maddenin iptali halinde, ortada davada uygulanacak hüküm kalmayacak, sonradan yeni Anayasa ilkesi doğrultusunda çıkarılacak ve belki de eskisinden farklı nitelikte olacak olan yeni kanun hükmünün davacı hakkında uygulanması durumu ortaya çıkacaktır. Yani kişinin kazanılmış hakkı bir tarafa bırakılarak kendisine, yeniden düzenlenen bir başka hak verilecektir.

Böyle bir sonucun, Anayasa Mahkemesine itiraz yolu ile verilmiş bulunan Anayasa denetimi ilkesiyle olan çelişkisi ortadadır. Zira esas amacı, kişiyi Anayasaya aykırı kanunların uygulanmasından korumak olan itiraz yolunun, tersine işliyerek kişinin yürürlükteki kanunlara ve Anayasa'ya uygun olarak kazanmış olduğu haklarının elinden alınması sonucunu doğurduğu görülmektedir.

Şu halde hem çoğunluk gerekçesinde dile getirilen hem de yukarıda açıklanan sakıncaları önleyici bir yol tutulmasında zorunluk vardır. Esasen bu yolu Anayasa'nın kendisi de göstermektedir :

Anayasa'nın 1488 sayılı Kanunla değişen 152. maddesinin dördüncü fıkrasında :

(Anayasa Mahkemesi, diğer mahkemelerden gelen Anayasaya aykırılık iddiaları üzerine verdiği hükümlerin, olayla sınırlı ve yalnız tarafları bağlayıcı olacağına da karar verebilir denilmektedir.

Görüldüğü gibi Anayasa, iptal davalarından farklı olarak, itiraz yolunun amacının gerçekleştirilmesinin zorunlu kılacağı bazı özel durumların olabileceğini de ön görerekki bu dosya böyle bir duruma tam bir örnek teşkil etmektedir. Çoğunluk gerekçesinde ileri sürüldüğünün aksine, genel nitelikte bir iptal veya uygunluk kararı verilmesi yerine, olayla sınırlı ve sırf tarafları bağlayıcı nitelikte karar verilmesini mahkemenin takdirine bırakmıştır.

Olayın yukarıda açıklanan niteliğine göre de Anayasa'nın bu hükmüne uygun bir karar verilmesi zorunluğu ortadadır.

O halde Polatlı Asliye Hukuk Mahkemesinde açılmış bulunan kamulaştırma bedelinin artırılması davasında uygulanması gereken 6830 sayılı Kanunun 3. maddesi hükmü, dava konusu hakkın doğduğu ve kazanılmış hak durumunu aldığı tarihte yürürlükte bulunan Anayasa ilkelerine uygun bulunduğundan ve bu davanın çözümünde sonradan yürürlüğe giren Anayasa değişikliğinin etki yapması da Anayasa'nın 2. maddesindeki Hukuk Devleti ilkesi karşısında söz konusu edilemeyeceğinden bu olayla sınırlı ve yalnız itirazda bulunan mahkemede davanın taraflarını bağlayıcı nitelikte olmak üzere itirazın reddine karar verilmelidir.

Bu nedenlerle maddenin iptali kararına karşıyım.

Üye

Muhittin Gürün

Esas Sayısı:1972/53
Karar Sayısı:1973/16

Katılıyorum.

Üye
Lûtfi Ömerbaş